

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ІНЖЕНЕРІЇ ПОВЕРХНІ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Другий (магістерський)</i>
Галузь знань	<i>13 Механічна інженерія</i>
Спеціальність	<i>131 Прикладна механіка</i>
Освітня програма	<i>Технологічні системи інженерії з'єднань та поверхонь</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>5 курс, осінній / семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>150 годин / 4 кредити ECTS лекції 27 год. Лабораторні 9 годин , курсова робота</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Рейтингова система оцінювання, екзамен</i>
Розклад занять	<i>Згідно розкладу</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: к.т.н., доцент Попіль Юрій Станіславович, popill_kpi@ukr.net , popilyrii@gmail.com Практичні: к.т.н., доцент Попіль Юрій Станіславович, popill_kpi@ukr.net , popilyrii@gmail.com
Розміщення курсу	<i>Лекції з дисципліни і методичні вказівки до практичних занять висилаються кожному студенту по електронній пошті. Контрольні примірники передаються методисту кафедри для збереження в електронній бібліотеці кафедри.</i>

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Майбутньому фахівцю варто вчити саме цю дисципліну, оскільки інноваційні технології інженерії поверхні є сукупність новітніх підходів, методів і способів, які забезпечують, на основі сучасних, новітніх засобів, матеріалів, створювати нові технології виробництва з високими характеристиками якісних показників деталей та виробів з урахуванням експлуатаційних вимог.

Метою дисципліни є надання студентам розширених знань щодо Використовуючи знання з побудови сучасних технологій створення виробів із спеціальними функціональними поверхнями, за допомогою джерел науково-технічної інформації визначати можливі шляхи застосування технологій інженерії поверхні інноваційного характеру для виготовлення виробів.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Вміння виявляти та вирішувати проблеми.
- ЗК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Здатність критичного аналізу, оцінки і синтезу нових та складних ідей в процесі досліджень механічних конструкцій, машин, матеріалів і виробничих процесів машинобудування на основі новітніх знань в галузі механіки та суміжних предметних галузей.

ФК2. Здатність представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи, зокрема англійською мовою, в усній та письмовій формі, а також повного розуміння іншомовних наукових текстів за спеціальністю.

ФК3. Здатність генерувати нові ідеї та уміння обґрунтування нових інноваційних проектів та просування їх на ринку.

ФК4. Здатність критичного осмислення проблем у навчанні, професійній і дослідницькій діяльності на рівні новітніх досягнень інженерних наук та на межі предметних галузей.

Програмні результати навчання:

РН2. Виконувати науковий пошук і на основі аналізу його результатів визначати шляхи вирішення поставлених задач.

РН3. Знати теорію планування експериментів та методики оцінювання достовірності їх результатів.

РН5. Читати та розуміти іншомовні тексти за спеціальністю та представляти і обговорювати свою наукову роботу іноземною мовою.

РН8. Навички використання сучасних комп'ютерних засобів та інформаційних технологій у науковій діяльності, зокрема при виконанні експериментальних досліджень.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Перелік попередніх навчальних курсів, які необхідні фахівцю для успішного засвоєння дисципліни:

«Тріботехніка та основи надійності», «Поверхневі фізико-хімічні процеси», «Теоретичні основи інженерії поверхні», «Обладнання та технологія нанесення газотермічного покриття», «Технологія та обладнання для наплавлення», «Технологія зміцнення поверхонь», «Обладнання та технологія вакуумно-конденсаційного нанесення покриття».

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні

4.

1	2	3	4	5	6
Розділ 2					
<i>Тема 1. Розвиток і стан теоретичних та практичних знань про технології відновлення та підвищення стійкості поверхонь деталей та конструкцій шляхом нанесення покриттів та модифікації поверхневих шарів. Загальні питання застосування технологій інженерії поверхні.</i>				2	20
<i>Тема 2. Визначення вимог до процесу нанесення покриття та застосованих матеріалів</i>					30
<i>Тема 3. Відпрацювання раціональних режимних</i>					20

1	2	3	4	5	6
параметрів ведення процесу створення виробу з покриттям.					
Тема 4. Основні підходи до керування якістю покриттів					30
Тема 5. Підвищення якості покриттів шляхом створення керованих автоматизованих технологічних процесів нанесення покриттів.					29
Екзамен					
Всього годин	150	27		4	129

4. Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, завдання на СРС з посиланням на літературу)
1	Лекція 1. Система інноваційної діяльності. Інноваційна стратегія і діяльність. Роль вітчизняної школи в інноваційних проектах і міжнародному співробітництві. Ціль і завдання курсу, його роль у підготовці спеціалістів за фахом. Практичне використання знань у різних видах діяльності спеціаліста. Основні поняття та визначення технологічного процесу нанесення покриття. Узагальнена схема технологічного процесу виготовлення виробу з покриттям. Завдання на СРС: . – 1 год., конспект лекцій, с. (2...5).
2	Лекція 2 Методологія вибору методу нанесення покриття. Аналіз конструктивних особливостей виробів та умов їх експлуатації. Вимоги до підготовки поверхні виробу. Параметри ефективності процесу нанесення покриття. Визначення умов роботи виробу з покриттям. Визначення вимог до процесу нанесення покриття або відновлення на основі анкетування поставленої задачі. Визначення механізмів спрацьовування деталі за існуючими класифікаціями залежно від умов експлуатації. – 2 год., Конспект лекцій с. (6 – 24).
3	Лекція 3. Методологія вибору матеріалу покриття та його тестування. Вибір матеріалів для нанесення покриття на основі розроблених експертних баз даних вітчизняного та закордонного походження. Зносостійкі покриття: стійкі в умовах адгезійного спрацьовування (схоплювання), стійкі в умовах абразивного зношування, стійкі в умовах втомного спрацьовування поверхні, стійкі в умовах ерозійного спрацьовування. Тепло- і жаростійкі високотемпературні покриття: для захисту в окиснювальних середовищах, для захисту від агресивних газових середовищ ($T < 950 \text{ }^\circ\text{C}$), для захисту від розплавів, для створення теплових бар'єрів, для захисту від ерозії при ($T > 850 \text{ }^\circ\text{C}$). Корозієстійкі покриття: стійкі до атмосферної корозії, стійкі у воді і водних розчинах, для захисту від розплавів. Покриття із спеціальними властивостями: електропровідні, електроізоляційні, екрануючі, оптичні. Покриття для відновлення розмірів і конфігурації деталей: із чорних металів, із кольорових металів. Покриття для саморегулювання зазорів у спряжених деталях машин: покриття, які спрацьовуються; покриття, які спрацьовують. Тестування матеріалу для напилення. Вибір обладнання на основі розроблених баз даних за критеріями потрібної достатньої якості нанесеного покриття та ціни

	обладнання – 2 год., Конспект лекцій с. (25 – 29).
4	Лекція 4 Визначення параметрів оптимізації технологічного процесу. Розробка раціонального режиму нанесення покриття (із використанням вибраного матеріалу і обладнання). Параметри оптимізації: показники якості покриття, показники ефективності процесу, характеристики енергетичного або фазового стану частинок матеріалу, що напилюється. План експерименту. Активний експеримент. Методи планування експерименту. Параметр оптимізації і фактори (змінні параметри проведення експерименту), функція відгуку. Планування екстремального експерименту. – 2 год., Конспект лекцій с. (30 – 35).
5	Лекція 5. Фізичні явища в ультрадисперсних середовищах. Синтез і властивості плівок фаз упровадження.Завдання на СРС: Підготовка реферату на тему.
6	Лекція 6. Нанопористі і нанофрагментарні композиційні матеріали. Тенденції розвитку досліджень в області наноструктур у полімерних системах.
7	Лекція 7. Загальна характеристика наноструктурних керамічних матеріалів. Особливості руйнування нанокристалічних матеріалів. Нановипробування та нанотехнології в матеріалознавстві.
8	Лекція 8. Принципи технології наноструктурних консолідованих матеріалів. Формування частинок в багатокомпонентних системах. Особливості деформації і руйнування мікро – нанокристалічних матеріалів.
9	Лекція 9. Розвиток технології синтезу надтвердих матеріалів. Перспективні нанофазові матеріали на основі ультрадисперсних алмазів.
10	Лекція 10. Композиційні порошки із нанорозмірними інградієнтами. Розвиток технології надтвердих матеріалів.
11	Лекція 11. Синтез нанодисперсних порошоків. Особливості впливу нанокристалічних порошоків на структуру і властивості покриттів, отриманих методом СВС.
12	Лекція 12. Наношарові композиційні матеріали і покриття. Полімеркомпозиційні захисні покриття із самоорганізуючою структурою.
13	Лекція 13. Вплив ультрадисперсних добавок на спікання і властивості порошкових сталей. Активізоване спікання сталевих порошоків добавками ультрадисперсних інгредієнтів.

5. Практичні заняття

Основні цілі практичних занять – ознайомлення з методиками розробки технологічних процесів створення функціональних поверхонь з елементами оптимізації режимних параметрів процесу.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань	Год.
1	Методологія вибору методу нанесення та конструкції покриття.	2
2	Методологія відпрацювання технології нанесення покриття.	2

7. Самостійна робота

№ з/п	Назви тем і питань, що виносяться на самостійне опрацювання та посилання на навчальну літературу	Кількість годин СРС
1	Плазмові багатокомпонентні покриття із аморфною і аморфно-кристалічною структурою. Надглибинне проникнення речовини високошвидкісного плазмового потоку у металеву преграду. Матеріали і технологія ГТН укомпозиційних металополімерних покриттів з підвищеною зносо- і корозієстійкістю. [5], стор. 79-130	20
2	Нанопористі і нанофрагментарні композиційні матеріали. Тенденції розвитку досліджень в області наноструктур у полімерних системах. [7], стор. 25-80	20
3	Композиційні порошки із нанорозмірними інгредієнтами. Розвиток технології надтвердих матеріалів. [6], стор. 279-310	20

8. Індивідуальні завдання¹

Назва теми заняття та перелік основних питань
Використання ЕОМ при керуванні процесом напилення. Структура задач, які вирішуються застосуванням ЕОМ. Алгоритми вибору режимів напилення. Алгоритми стабілізації та керування процесом нанесення покриттів. – 1 год., [4], стор. (128 – 136).
Математичне моделювання процесу газотермічного напилення. Структура математичних моделей. Етапи моделювання. – 0,5 год., [4], стор. (90 – 119).
Автоматизовані системи управління. Етапи та задачі створення керованих автоматизованих технологічних процесів нанесення газотермічних покриттів. Автоматизовані системами управління (АСУ). Переваги застосування АСУ. Рівень АСУ. – 0,5 год., [2], стор.120-128.
Розробка САПР нанесення захисних покриттів. Структурні схеми САПР.Математичне забезпечення процесу. Критерії та функціонали оптимізації. Алгоритми проектування та оптимізації. – 1 год., [2], стор. 279-310.

Програма передбачає виконання домашньої контрольної роботи, яка присвячена генеративним технологіям перехідного см-мм рівня – 4 год. СРС.

Навчальні матеріали та ресурси

9. Методичні рекомендації

Методичні вказівки до вивчення модуля «Інноваційні технології інженерії покриття» розміщені на сайті, , <http://weld.kpi.ua/>.

10.1. Базова

1. Пашенко В.М., Кузнецов В.Д. Технологія газотермічного та вакуумно-конденсаційного нанесення покриттів. – К.: НТУУ «КПІ», 2010. – 272 с.

2. Пузряков А.Ф. Теоретические основы технологии плазменного напыления. – М.: Издательство МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2008. – 360 с.
3. Шмелева Н. М. Контролер работ по металлопокрытиям.–М.: Машиностроение, 1985. – 176 с.
4. Тушинский Л. И., Плохов А. В. Исследование структуры и физико-механических свойств покрытий. – Новосибирск: Наука, 1986. – 200с.
5. Балоян Б.М , Колмаков А.Г, Алымов М.И., Кротов А.М. Наноматериалы, Классификация, особенности свойств, применение и технологии получения: Учебное пособие / Международный университет природы, общества и человека «Дубна».- М.: 2007.- 125 с.
6. Газотермическая обработка керамических оксидов / М.И. Бодяко, Ф.Б. Вурзель, Е.В. Кремко и др. : Под ред. О.В. Романа.- Минск: Наука и техника, 1988.- 223 см.
7. Наноматериалы, нанопокрyтия, нанотехнологии: Учебное пособие / Н.А. Азаренков, В.М. Береснев, А.Д. Погребняк и др.- Харьков: ХНУ им. В.Н. Каразина, 2009.- 209 с.

10.2. Допоміжна

- 1 Тюрин Ю.Н., Жадкевич М.Л. Плазменные упрочняющие технологии. – К.: Наукова думка, 2008. – 216 с.
- 2.Папырин А.Н., Болотина Н.П., Боль А.А. Новые материалы и технологии. Теория и практика упрочнения материалов в экстремальных процессах. – Новосибирск: ВО Наука, 1992 – 200 с
3. Рагуля А.В., Скороход В.В. Консолидированные наноструктурные материалы.- К: Наукова думка, 2007.- 374 с. ...

Політика та контроль

11. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Політика навчальної дисципліни Концентровані джерела енергії в технологіях інженерії поверхні є складовою частиною загальної політики в галузі матеріалознавства КПІ імені Ігоря Сікорського і полягає у виконанні викладачем і студентами наступних принципів.

- ✓ *Відвідування лекцій і практичних занять є обов'язковим. Необхідність пропуску занять з поважних причин заздалегідь узгоджується з викладачем з вирішенням питання щодо форм відпрацювання пропущеного матеріалу. У разі пропуску занять через хворобу викладачеві надається медична довідка.*
- ✓ *На лекціях і практичних заняттях обов'язковим є відключення телефонів. На екзаменах забороняється використання засобів зв'язку для пошуку інформації на гугл-диску викладача чи в інтернеті.*
- ✓ *На лекціях і практичних заняттях студенти проявляють активність. На лекціях виникаючі питання задаються у відведений викладачем час. На практичних заняттях питання вирішуються по мірі виникнення в діалоговій формі. За активність студентів на заняттях викладач призначає заохочувальні бали.*

- ✓ *Практичні заняття виконуються командами студентів (підгрупами). Склад команди визначають студенти за погодженням з викладачем. Закінчені результати виконання кожного практичного заняття демонструються викладачеві на наступному занятті. Захист виконання повного комплексу практичних занять здійснюється командою студентів на останньому занятті і є обов'язковою умовою допуску на екзамен.*
- ✓ *Практичні заняття повинні бути виконані і захищені до початку екзаменаційної сесії. Перездачі іспиту допускаються не більше двох разів під час додаткової сесії. Для повторної передачі викладачем призначається комісія.*
- ✓ *Академічна доброчесність є базовим принципом освітнього процесу і підлягає беззаперечному виконанню викладачем і студентами.*
- ✓ *Викладач є лідером і гарантом підготовки методичних матеріалів, навчання, контролю і поліпшення дисципліни на сучасному рівні з урахуванням вимог міжнародних стандартів з використанням кращої практики підприємств та університетів світу.*

12. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль проводиться за рішенням викладача в двох формах: експрес-опитування по темі попередньої лекції на початку лекції, опитування за темою заняття на початку практичного заняття.

Календарний контроль: провадиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: екзамен.

Умови допуску до семестрового контролю: захист виконання повного комплексу практичних занять.

10. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання

1) Робота на лекціях

Ваговий бал – 2. Максимальна кількість балів на всіх лекціях становить: 2 бали × 14 = 28 балів. Присутність на одній з академічних годин лекції оцінюється 0,5 бали.

2) Практичні заняття

Ваговий бал – 2. Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях складає: 2 бали × 4 = 8 балів.

2 балами оцінюються повні відповіді на поставлені запитання під час проходження практичного заняття.

1 балом оцінюються неповні відповіді та відповіді не на всі запитання, поставлені під час проходження практичного заняття.

0 балами оцінюється відсутність відповідей на поставлені запитання під час практичної роботи.

3) Модульна контрольна робота

Ваговий бал – 14 балів.

Максимальна кількість балів, які можуть бути отримані за модульну контрольну роботу складає 14 балів.

14 балами оцінюються повна відповідь на поставлені запитання (не менше 90 % інформації).

10 балами оцінюються достатньо повна відповідь або повна відповідь із незначними неточностями (не менше 75 % потрібної інформації);

8 балами оцінюється неповна відповідь (не менше 60 % потрібної інформації) та незначні помилки;

0 балами оцінюється незадовільна відповідь.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$R_C = 28 + 8 + 14 = 50 \text{ балів.}$$

Таким чином, рейтингова шкала з дисципліни складає:

$$RD = R_C + R_E = 100 \text{ балів.}$$

Необхідною і обов'язковою умовою допуску до екзамену є своєчасне зарахування всіх та стартовий рейтинг не менше $R \geq 25$ балів.

На екзамені студенти виконують письмову контрольну роботу. Кожне завдання містить два теоретичних питання і одне практичне. Перелік питань наведений у методичних рекомендаціях до засвоєння кредитного модуля. Кожне теоретичне питання оцінюється у 15 балів, а практичне - 20 балів.

Система оцінювання теоретичних питань:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90 % потрібної інформації) – 15-14 балів.
- «добре», достатньо повна відповідь або повна відповідь із незначними неточностями (не менше 75 % потрібної інформації) – 13-11 балів;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60 % потрібної інформації та деякі помилки) – 10-9 балів;
- «незадовільно», незадовільна відповідь – 0 балів.

Система оцінювання практичного запитання:

- «відмінно», повне безпомилкове розв'язування завдання – 20-18 балів.
- «добре», повне розв'язування завдання із несуттєвими неточностями – 17-15 балів;
- «задовільно», завдання виконане з певними недоліками – 14-12 балів;
- «незадовільно», завдання не виконане – 0 балів

Для отримання студентом відповідних оцінок (ECTS та традиційних) його рейтингова оцінка **RD** переводиться згідно з таблицею:

RD = R_C + R_S + R_E	Оцінка ECTS	Традиційна оцінка
95...100	A	відмінно
85...94	B	дуже добре
75...84	C	добре
65...74	D	задовільно
60...64	E	достатньо
RD < 60	F _x	незадовільно
R_C < 25 балів або не виконані інші умови допуску до екзамену	F	не допущено

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено

- доцентом, к.т.н, доц. Попіль Юрієм Станіславовичем .

Ухвалено кафедрою смарт технологій з'єднань та інженерії поверхонь

(протокол № 19 від 22.06. 2021 р.)

Погоджено Методичною комісією Інституту матеріалознавства та зварювання ім. Є.О. Патона

(протокол № __ від _____)